

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

ÁTÁNY ÉS HEVES HATÁRÁBAN TERVEZETT 60 HEKTÁROS ÖNTÖZŐTELEP

A tervezett öntözőtelephez kijelölt terület Heves közigazgatási határain belülre eső része
(fotó: Bálint Csaba)

Megrendelő: DAVIÉP DÉL-ALFÖLDI VÍZÉPÍTŐ KFT.

Készítette: Bálint Csaba
Dobó István Vármúzeum
Régészeti Osztály

2024

Tartalom

I. Jogszabályi környezet	3
2001. évi LXIV. a kulturális örökség védelméről szóló törvény 85/A. §-ban meghatározott örökségvédelmi hatástanulmány	3
68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról.....	3
II. Alapfogalmak	8
III. Az Örökségvédelmi hatástanulmány tárgya és elkészítésének célja	9
A megbízás tárgya.....	9
A helyszín.....	10
IV. Régészeti értékvizsgálat	10
Ismert (már nyilvántartott) régészeti lelőhelyek adatgyűjtése.....	10
V. A változtatási szándékok ismertetése	14
VI. Hatáselemzés.....	14
VII. Költségkalkuláció	15
VIII. A javasolt eljárási rend	16
IX. Összefoglalás.....	17
X. Nyilatkozat.....	17
Mellékletek.....	18

I. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését és a hozzá kapcsolódó feladatellátást szabályozó fontosabb törvények és rendeletek.

2001. évi LXIV. a kulturális örökség védelméről szóló törvény 85/A §-ában meghatározott örökségvédelmi hatástanulmány

85/A. § (1) Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.

(3) A hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő jogszabályban meghatározott esetekben.

68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

83. § (1) Az örökségvédelmi hatástanulmányt

a) a Kötv. 85/A §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, települési örökségvédelmi hatástanulmányként (a továbbiakban: települési örökségvédelmi hatástanulmány) a 14. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés a)-c) pontja alapján,

b) a 87. § (4) bekezdésében meghatározott esetekben az engedély iránti kérelmet benyújtónak döntéselőkészítő örökségvédelmi hatástanulmányként a 15. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés d) pontja alapján kell elkészíttetni.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmány kidolgozása során

a) a településfejlesztési koncepcióhoz a 14. melléklet 1. pont 1.1. és 1.3. alpontja szerinti tartalmat teljes körűen,

b) a helyi építési szabályzat kidolgozásához – ha az nem áll rendelkezésre –, a 14. melléklet 1. pont 1.1-1.3. alpontjában meghatározott vizsgálatot, továbbá 1. pont 1.4. alpontjában meghatározott értékleltárt, valamint 2. pontja szerinti hatáselemzést a településrendezési eszköz meghatározásához szükséges részletezettséggel;

c) településképi rendelet helyi védelmi előírásainak meghatározásához a 14. melléklet 1. pont 1.4. alpontjában meghatározott értékleltárt teljes körűen;

d) az 53. § (3) bekezdésben és a 87. § (4) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott esetekben

da) régészeti örökség felmérése esetén a 15. melléklet 1-3. pontja alatti vizsgálatokat és elemzéseket.

db) műemléki érték felmérése esetén a 15. melléklet 1-3. pontja alatti vizsgálatokat és elemzéseket, továbbá a 15. melléklet 4. pontjában meghatározott értékleltárt és a 15. melléklet 5. pontjában meghatározott értékvédelmi tervet teljes körűen a tervezés alá vont terület és a tervezett rendezési cél által megkövetelt mértékben kell elkészíteni.

(3) Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze a 14. és 15. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a régészeti örökség tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége.

(4) Az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze a 14. és 15. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a műemlékvédelem tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége.

84. § (1) A települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz és a településképi rendelet készítettője köteles gondoskodni.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult

a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,

b) a helyi építési szabályzat kidolgozása során, a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárássra alkalmas nap alatt végzi el,

c) az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában – kivéve a (3) bekezdésben foglaltakat – a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.

(3) A településképi rendelet alátámasztásául szolgáló települési értékleltárt az önkormányzati főépítész is elkészítheti.

14. melléklet a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelethez

A települési örökségvédelmi hatástanulmány tartalma

A települési örökségvédelmi hatástanulmány szöveges dokumentum, azonosításra alkalmas térképi ábrázolással, fotókkal és egyéb adatokkal, amely legalább az alábbiakat tartalmazza:

1. Örökségvédelmi vizsgálat:

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással,

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely értékkataszterben tartalmazza:

1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket,

1.3.2. az országos építészeti örökség elemeit,

1.3.3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit:

1.4.1. településszerkezetet,

1.4.2. telekstruktúrát és az utcavonal-vezetést,

1.4.3. utcaképet vagy utcakép részletet,

1.4.4. egyéb településkarakter elemeket,

1.4.5. építményrészletet vagy az alkalmazott anyaghasználatot, tömegformálást, homlokzati kialakítást,

1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet,

1.4.7. szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése:

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.

2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai:

2.2.1. a régészeti örökségre,

2.2.2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre,

2.2.3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre.

3. Az értékvédelmi terv tartalmazza:

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, valamint

3.2. az önkormányzati feladatok meghatározását.

15. melléklet a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelethez

A döntéshozó örökségvédelmi hatástanulmány és az értékvédelmi terv részletes tartalma

1. Vizsgálat: szöveg, térképi ábrázolás, fotók azonosításra alkalmas adatokkal és formában:

1.1. történeti leírás és a változással érintett területen

1.1.1. régészeti örökség felmérése esetén terepbejárás,

1.1.2. műemléki értékek felmérése, települési értékleltár felvétele szemrevételezéssel,

1.2. természet, táj, tájhasználati és településszerkezeti összefüggések,

1.3. településképi és utcaképek,

1.4. településszerkezet és területhasználat,

1.5. településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok,

1.6. védettségek felsorolása (régészeti, műemléki, világörökségi érintettség),

1.7. az örökségi értékek elemzése,

1.8. területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében.

2. Változtatási szándékok: a tér- és időbeli folyamatok szöveges és összehasonlító térképi vagy grafikus megjelenítése:

2.1. településhálózati és tájhasználati változás,

2.2. településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás,

- 2.3. infrastrukturális változás,
- 2.4. műemléki értékek felmérése esetén, a középtávon tervezett, a települési értékleltárban szerepeltetett létesítmények megjelenését érintő beavatkozások megnevezése és rövid ismertetése.
3. Hatáselemzés szöveges és ábrázolt formában a különböző hatásterületek kijelölésével:
 - 3.1. történeti településszerkezetet érintő következmények,
 - 3.2. természeti, táji hatások,
 - 3.3. a vizsgált érték feltárulásának változásai,
 - 3.4. régészeti emlékek, műemléki értékek feltárhatóságának, megmaradásának, elfedésének, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei,
 - 3.5. műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági lehetőségei,
 - 3.6. környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései,
 - 3.7. folyamatok iránya, visszafordíthatósága,
 - 3.8. kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei.
4. A műemléki értékek tekintetében települési értékleltár tartalmazza:
 - 4.1. az építészeti örökség országos védelemre méltó létesítményeinek azonosító adatait (megnevezés, cím, helyrajzi szám, jellemző fénykép),
 - 4.2. a közterület felé eső homlokzatok, nézetek megőrzendő, az építészeti kialakítás karaktere szempontjából jelentős értékeit,
 - 4.3. a létesítmények további - szemrevételezéssel megállapítható - értékeit.
5. Az értékvédelmi terv tartalmazza:
 - 5.1. az értékek meghatározását és tudományosan megalapozott rangsorolását,
 - 5.2. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontokat és követelményeket,
 - 5.3. az értékleltárban szerepeltetett értékek védelmét biztosító feladatok meghatározását,
 - 5.4. az értékvédelemre irányuló tevékenységek prioritásainak meghatározását, ütemezését, felelőseinek megnevezését.

II. ALAPFOGALMAK

1. **Örökségvédelmi hatástanulmány:** A kulturális örökségvédelemért felelős hivatal határozatait megalapozó háttér szakanyag, amelynek javaslatait a hivatal figyelembe veheti, de attól eltérően is dönthet. A tanulmány feladata az érintett régészeti örökségi elemek számbavétele, állapotfelmérése, a változtatási szándékok ismertetése és örökségvédelmi hatáselemzése, a további szükséges megelőző jellegű örökségvédelmi intézkedésekre vonatkozó javaslatok megfogalmazása.

2. **Régészeti lelőhely:** „Az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatók, és amelyet a hatóság nyilvántartásba vett.” (2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről [Tv.], 7. §. 35.) „A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.” (Tv. 19. §. 2)

3. **Megelőző régészeti feltárás:** A régészeti lelőhelyek földmunkák által érintett és veszélyeztetett részén, a jogszabályok alapján megelőző régészeti feltárást kell végezni, amelynek a helyszíni feltárási és dokumentálási munkákon túl az előzetes leletanyag-feldolgozási és dokumentációs munkák is szerves részét képezik. „Ha a régészeti lelőhely elkerülése a fejlesztések, beruházások költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a fejlesztés, beruházás másutt nem valósítható meg, a veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární (a továbbiakban: megelőző feltárás).” (Tv. 22. §. 1)

Teljes területre kiterjedő megelőző régészeti feltárássra vonatkozó javaslat megfogalmazása abban az esetben indokolt, ha a régészeti lelőhely kiterjedése és veszélyeztetése egyértelműen meghatározható. „A földmunkával járó változtatás teljes kiterjedésére vonatkozóan mind az előkészítő munkálatok, mind a kivitelezés tekintetében régészeti megfigyelést kell biztosítani, a régészeti lelőhelyeken pedig megelőző feltárást kell végezni.” (R. 14/C. §.)

4. **Próbafeltárás:** A régészeti próbafeltárás célja a régészeti lelőhelyek érintettségének pontos meghatározása. Az eljárás során a lelőhely földmunkák által veszélyeztetett részének 10-20%-ára kiterjedő feltárást végeznek, amelynek során a kutatóárkokat olyan módon jelölik ki, hogy azok reprezentatív adatokat szolgáltatassanak a lelőhely kiterjedésére, intenzitására vonatkozóan. A próbafeltárás eredményétől függően, érintettség esetén el kell végezni a megelőző feltárást.

„A megelőző feltárás részeként a régészeti lelőhelyen – a hatóság eltérő rendelkezésének hiányában – próbafeltárást kell végezni.” (Tv. 21. §.)

5. Régészeti megfigyelés: A beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása. (Tv. 7. §. 36.)

6. Régészeti bontómunka: a régészeti örökség elemeinek feltárás keretében történő kibontására és eredeti összefüggéseinek értelmezésére irányuló régészeti tevékenység (felületre bontás, rétegbontás, régészeti emlék bontása, nyesés, metszetek készítése), amely földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás esetén régészeti feladatellátásnak minősül.

7. Terepbejárás: minden olyan felszínen végzett kutatás, adatgyűjtés és kiértékelő dokumentálás, amely nem ismert régészeti örökségi elem felfedezésére vagy a régészeti lelőhely állapotának ellenőrzésére, illetve azonosítására irányul, függetlenül attól, hogy együtt jár-e a leletek összegyűjtésével, vagy sem.

III. AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY TÁRGYA ÉS ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA

A megbízás tárgya

A DAVIÉP Dél-Alföldi Vízépítő Kft. 2024. március 4-én az Átány település határában, a 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4 helyrajzi számú, valamint Heves település határában, a 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú ingatlanokon tervezett 60 ha-os öntözőtelep megvalósításához a beruházási terület egészére vonatkozó Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti munkarész elkészítésének megrendeléssel fordult a Dobó István Vármúzeumhoz. A megrendelés alapján a felek között az adott feladatra 2024. március 20-án a 152/146-2/2024 iktatószámú szerződés jött létre.

A helyszín

Az öntözőtelep kiépítésére szánt területek Heves vármegye déli részén, a Heves és Átány települések között található mezőgazdasági művelés alatt álló szántóföldek. A régészeti terepbejárás elvégzését megelőzően a kijelölt területek – 042/9-es hrsz.-ú terület kivételével –nem érintettek közvetlenül régészeti lelőhelyet, közelségükben azonban több régészeti lelőhelyről is tudomásunk van.

IV. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT

Ismert (már nyilvántartott) régészeti lelőhelyek adatgyűjtése

A 2024. március 20-án létrejött 152/146-2/2024. iktatószámú szerződés értelmében megtörténtek a szükséges adatgyűjtések.

Az Átány település közigazgatási területén belül érintett terület (hrsz. 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4) 1 km-es sugarú közelségén belül 12 lelőhely van nyilvántartva: **Átány–Posta út-dűlő (67525), Heves–Határ-szög (72057), Átány–Magas határ-dűlő 1. (72059), Átány–Magas határ-dűlő 2. (72061), Átány–Posta úti dűlő 1. (72067), Átány–Posta úti dűlő 2. (72069), Átány–Posta úti dűlő 3. (72071), Átány–Posta úti dűlő 4. (72073), Heves–Básti-tag (72075), Átány–Bodi úti dűlő (72077), Heves–Vajda földek (94759), Heves–Czigler (96035)** (4. melléklet)

A Heves település közigazgatási területén belül érintett terület (hrsz.: 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60) 1 km-es sugarú közelségén belül 2 lelőhely van nyilvántartva: **Heves – Szennyvíztisztítótelep (94701), Heves–Vercel (94761)** (4. melléklet)

Átány–Posta út-dűlő (67525)

47°37'42.9"N 20°19'31.4"E, EOVS E746100, N254750

A lelőhely Átány településtől északnyugatra, kb. 2,4 km-re, a 31-es út keleti oldalán, az átányi elágazástól délnyugatra 150 méterre található, amely 2009-ben került felfedezésre Ács Csilla helyszíni szemléje során. 2016-ban Farkas Csilla végzett itt régészeti szakfelügyeletet, ennek során őskori kerámia került felszínre. (<https://archeodatabase.hnm.hu/en/node/37549>)

Heves–Határ-szög (72057)

47°36'52.9"N 20°18'39.0"E, EOVS E744950, N253050

A lelőhely a Hevest Tenkkel összekötő 31-es út délkeleti oldalán, Heves település szélétől északkeleti irányban található, a 31-es út és a Hevest Erdőtelekkel összekötő vasút kereszteződésétől 310 méterre. A lelőhelyet 2009-ben fedezte fel Reményi László, majd 2016-ban Farkas Csilla végzett a területen szakfelügyeletet. A terepi kutatások során a késő vaskorra datálható kelta telepnyomok kerültek elő. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/903>)

Átány–Magas határ-dűlő 1. (72059)

47°37'09.5"N 20°18'54.6"E, EOVS E745250, N253550

A lelőhely szintén a Hevest Tenkkel összekötő 31-es út délkeleti oldalán, Heves település szélétől északkeleti irányban található a 31-es út és a Hevest Erdőtelekkel összekötő vasút kereszteződésétől 1040 méterre. A lelőhelyet 2009-ben fedezte fel Reményi László, terepbejárása során középkori leletanyagot regisztrált. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/892>)

Átány–Magas határ-dűlő 2. (72061)

47°37'21.5"N 20°19'10.1"E, EOVS E745800, N254200

A lelőhely szintén a Hevest Tenkkel összekötő 31-es út két oldalán, Heves település szélétől északkeleti irányban található a 31-es út és a Hevest Erdőtelekkel összekötő vasút kereszteződésétől 1250 méterre. A lelőhely délkeleti széle kb. 30 méter szélesen belenyúlik a 042/9-es hrsz-ú terület északnyugati szélébe. A lelőhelyet 2009-ben fedezte fel Reményi László, régészeti terepbejárás során. 2016-ban Farkas Csilla végzett itt régészeti szakfelügyeletet, melynek során késő bronzkori temető és avar felszíni telepnyom leletanyaga került elő. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/893>)

Átány–Posta úti dűlő 1. (72067)

47°37'31.1"N 20°19'49.8"E, EOVS E746500, N254400

A lelőhely a Hevest Tenkkel összekötő 31-es úttól délkeletre, mintegy 400 méterre, valamint a 042/9-es hrsz-ú területtől északkeletre, kb. 100 méterre található. A lelőhelyet szintén 2009-ben fedezte fel Reményi László, terepi munkája során egy későbronzkori/kora vaskori erődített telepet írt le. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/17089>)

Átány–Posta úti dűlő 2. (72069)

47°37'24.6"N 20°19'50.3"E, EOVS E746450, N254050

A lelőhely közvetlenül az Átány - Posta úti dűlő 1. lelőhely mellett, attól délre, a 042/9-es hrsz-ú terület szélétől északkeletre található. A lelőhelyet ugyancsak 2009-ben fedezte fel Reményi László terepbejárás keretében, terepi munkája során egy késő bronzkori/kora vaskori erődített telepet írt le. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/20196>)

Átány–Posta úti dűlő 3. (72071)

47°37'52.0"N 20°19'50.5"E, EOVS E746300, N255000

A lelőhely a Hevest Tenkkel összekötő 31-es út délkeleti oldalán, a 31-es út és a 32113-as közút kereszteződése mellett, a Kázmándi-árokától délnyugatra, mintegy 500 méterre található. A lelőhelyet szintén 2009-ben fedezte fel Reményi László terepbejárás keretében, terepi munkája során egy bronzkori erődített telep leletanyagát fedezte fel. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/17103>)

Átány–Posta úti dűlő 4. (72073)

47°37'29.9"N 20°20'33.7"E, EOVS E746750, N254800

A lelőhely a Hevest Tenkkel összekötő a 31-es út és a 32113-as közút kereszteződésétől délkeletre 350 méterre található, a Kázmándi-árokától délnyugatra, mintegy 500 méterre és a 32113-as közút két oldalára kiterjed. A lelőhelyet ugyancsak 2009-ben fedezte fel Reményi László terepbejárás keretében, terepi munkája során egy késő bronzkori település leletanyagát fedezte fel.

(<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/894>)

Heves–Básti-tag (72075)

47°37'53.2"N 20°19'28.9"E, EOVS E746000, N255000

A lelőhely a Hevest Tenkkel összekötő a 31-es út két oldalán, a 31-es út és a 32113-as közút kereszteződésénél található. A lelőhelyet ugyancsak 2009-ben fedezte fel Reményi László terepbejárás keretében, valamint 2016-ban Farkas Csilla végzett itt régészeti megfigyelést. A régészeti munkák során bronzkori, valamint középkori megtelepedésre utaló régészeti leletek kerültek elő.

(<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/904>)

Átány–Bodi úti dűlő (72077)

47°38'04.1"N 20°19'45.5"E, EOVS E746300, N255400

A lelőhely a Hevest Tenkkel összekötő 31-es út délkeleti oldalán, a 31-es út és a 32113-as közút kereszteződésétől északkeletre 150 méterre található. A lelőhely északi szélé a Kázmándi-árokig tart. A lelőhelyet ugyancsak 2009-ben fedezte fel Reményi László terepbejárás keretében, munkája során késő bronzkori és római kori leleteket regisztrált. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/895>)

Heves–Vajda földek (94759)

47°36'18.2"N 20°19'38.9"E, EOVS E746000, N252000

A lelőhely Átány és Heves települések között található, Átány település délnyugati szélétől délnyugatra kb. 1850 méterre, Hevest Hevesvezekénnyel összekötő vasút vonalától északkeletre kb. 1200 méterre, a 043/19-es hrsz.-ú terület déli szélétől délre pedig 650 méterre található. A lelőhelyet Gutay Mónika fedezte fel 2018-ban terepbejárás során. A terepi munkák során a középső neolitikumi Alföldi Vonaldiszes Kerámia kultúrájának, valamint a római kori szarmaták leletanyaga került elő.

(<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/79609>)

Heves–Czigler (96035)

47°36'16.6"N 20°19'30.6"E, EOVS E745600, N252000

A lelőhely Átány és Heves települések között, Átány település délnyugati szélétől délnyugatra kb. 1250 méterre, Hevest Hevesvezekénnyel összekötő vasút vonalától északkeletre kb. 1000 méterre, a 043/19-es hrsz.-ú terület déli szélétől délnyugatra pedig 500 méterre található. A lelőhelyet Gutay Mónika fedezte fel 2019-ben terepbejárás során. A terepi munkák során a római kori szarmata leletanyag került elő. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/81713>)

Heves–Szennyvíztisztítótelep (94701)

47°34'57.7"N 20°17'13.9"E, EOVS E743250, N249500

A lelőhely Heves település déli szélén, a várostól délre található szennyvíztisztító telep mellett közvetlenül keletre és az Arany János utca temető mellett közvetlenül délre helyezkedik el, keleti szélét a 32111-es közút jelenti. A lelőhelyen Gutay Mónika vezetett régészeti szakfelügyeletet és feltárást. A régészeti munkák során őskori és szarmata telep leletanyaga került elő.

(<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/79558>)

Heves–Vercel (94761)

47°34'42.4"N 20°18'58.5"E, EOVS E745500, N249000

A lelőhely Heves település délkeleti szélétől délkeletre, 1900 méterre, a Hevest Hevesvezekénnyel összekötő vasút és a Forrás-mellékcsatorna között, a 01017/60-es hrsz.-ú terület délkeleti sarkától délkeletre kb. 200 méterre található. A lelőhelyen 2018-ban és 2019-ben Gutay Mónika végzett régészeti terepbejárást, melyek során a neolitikumra datálható, az Alföldi Vonaldiszes Kerámia kultúrába és a Szakálhádi-kultúrába sorolható, ezenfelül szarmata és újkori leletekre bukkant. (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/79610>)

Régészeti terepbejárás eredménye

Az örökségvédelmi hatástanulmány 2024. március 4-i megrendelésével egyúttal terepbejárás elvégzését is kérte tőlünk a DAVIÉP Dél-Alföldi Vízépítő Kft. az Átány határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4 és a Heves határában található 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területekre. A terepbejárást 2024. március 19-én végeztük el a 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területek esetében, 2024. március 20-án pedig a 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4 helyrajzi számú területeken. A területek mezőgazdasági művelés alá vannak vonva.

Terepbejárásunk napjain enyhe, szeles, derűs időjárás volt. A Heves határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4 hrsz.-ú területek frissen voltak tárcsázva (5. melléklet). Az itt előkerült régészeti leletszóródás szinte a teljes beruházási területet lefedi. A terepbejárás során a neolitikumra datálható kerámiatöredékek és obszidián pattintott kő leletanyag került felszínre (6. melléklet). A kutatás eredményeként Heves–Kivételes-nyomás néven új lelőhelyet körvonalaztunk a leletszóródás alapján (7. melléklet). A lelőhely újonnan felfedezett volta miatt azonosító számmal egyelőre nem rendelkezik.

Terepbejárásunk napján az Átány határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4 helyrajzi számú területeket kisarjadt búza és repce borította (8. melléklet), melyek a felszínt szinte teljes mértékben elfedték, így a régészeti terepbejárás elvégzését ezeken a területeken nem tudtuk elvégezni.

V. A VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK ISMERTETÉSE

A DAVIÉP Dél-Alföldi Vízépítő Kft.-től arról kaptunk tájékoztatást, hogy az Átány határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4-es és a Heves határában található 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területeket jelölték ki a 60 hektáros öntözőtelep kiépítésére, és az ezekre a területekre vonatkozó örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését rendelték meg 2024. március 4-én a Dobó István Vármúzeumtól.

VI. HATÁSELEMZÉS

A DAVIÉP Dél-Alföldi Vízépítő Kft. öntözőtelep kiépítésére az Átány határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4-es és a Heves határában található 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területeket jelölte ki beépítésre. Jelenlegi ismereteink szerint a tervezett öntözőtelep 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területét régészeti lelőhely fedi (7. melléklet). A lelőhely a megrendelt terepbejárás során felfedezett Heves–

Kivételes-nyomás, neolitikumra datálható lelőhelye. Amennyiben a beruházás a lelőhely területén földmunkával jár, úgy itt megelőző feltárássra lesz szükség. A 042/9-es hrsz.-ú terület északnyugati szélét kb. 30 méter szélesen az Átány–Magas határ-dűlő 2. (72061) lelőhely fedi (4. melléklet). Amennyiben földmunka általi bolygatásra kerül sor ezen a területen, úgy itt is megelőző feltárássra lesz szükség.

Az Átány határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4 helyrajzi számú területeken a vegetáció takarása miatt a régészeti terepbejárást nem tudtuk elvégezni. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ezeken a területeken nincs régészeti lelőhely. A közelben lévő számos, már felfedezett lelőhely (4. melléklet) azt sugallja, hogy ezek a területek is részben vagy egészben régészetileg érintettek. Erről további terepbejárásokkal tudunk meggyőződni, olyan időpontokon, amikor a felszín is látható és nem borítja vegetáció. Amennyiben ezek a területek földmunka általi bolygatásra kerülnek, előtte újabb terepbejárás elvégzését, a földmunkák során pedig régészeti szakfelügyeletet javaslunk.

VII. KÖLTSÉGGALKULÁCIÓ

A DAVIÉP Dél-Alföldi Vízépítő Kft. által tervezett beruházási munkák esetén a területek régészeti érintettsége miatt egyrészt a megelőző feltárás, másrészt a régészeti megfigyelés költségeivel kell számolni

A megelőző feltárás díja a 68/2018 (IV.9.) Korm. rendelet egységes országos ajánlása alapján: 2520,- Ft/m²+ÁFA áron kalkulálható. Terepbejárási adataink alapján a Heves határában található 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területek régészeti fedettsége: 139 473 m², míg az Átány határában található 042/9-es helyrajzi számú terület régészeti fedettsége: 10 668,15 m². Ezen területek megelőző feltárássának költsége a 2 520,- Ft/m²+ÁFA árral beszorozva 351 472 867,- Ft+ÁFA, valamint 26 883 738,- Ft+ÁFA összegre rúgna. Hangsúlyozni kell, hogy ezek az összegek teljes fedettség esetében állnának elő, abban az esetben, ha a tényleges fedettség nem terjedne ki a terepbejárás során valószínűsített felületre, akkor a feltárási árak nyilván lefelé módosulnának.

Mivel a megelőző feltárást valószínűleg a beruházási területek humuszosolása előzné meg, ezen humuszosolás során kirajzolódik a tényleges régészeti fedettség, ami a későbbi elszámolás alapját képezi majd.

A megelőző feltárás előtti humuszosítás során régészeti megfigyelést kell végezni. Ennek díja a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet egységes országos ajánlása alapján: 8 000,- Ft/óra +ÁFA áron kalkulálható. Ennek alapidíja naponta 32 000,- Ft/nap+ÁFA (4x8 000,-Ft), amely magában foglalja az első 4 óra munkadíját, ezen túl minden megkezdett óra újabb 8 000,- Ft/óra+ÁFA.

A beruházással érintett lelőhely, vagy az lelőhelyrésznek az előzetes magnetométeres felmérését is el lehet végezni, ami még a humuszosítást megelőzően tájékoztatást nyújthat a tényleges régészeti fedettségéről és amelynek díja a 68/2018 (IV.9.) Korm. rendelet egységes országos ajánlása alapján 40,- Ft/m² áron számítható.

VIII. A JAVASOLT ELJÁRÁSI REND

Bármilyen tervezett beruházás esetén, ha az kulturális örökségi elemeket (régészeti lelőhelyeket) érint, az engedélyezési eljárásba be kell vonni a Heves Vármegyei Kormányhivatal Egri Járás Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalát és a szükséges örökségvédelmi feladatok tekintetében a hivatal határozatai szerint kell eljárni.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 11. § alapján, a régészeti lelőhelyek általános védelmet élveznek. A védelemre irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenni (Kötv. 10. § (2)). Ezért a földmunkával járó fejlesztésekkel a régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)). Azonban a Kötv. 22. § (1) szerint: „A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos, földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.” A Kötv. 19. § (2) szerint: „A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.”

A Kötv. 22. § (3) szerint: nyilvántartási adatok és – ha rendelkezésre áll – az előzetes régészeti dokumentáció adatai, valamint a beruházás régészeti örökségre gyakorolt hatása alapján a védettségi fokozat figyelembevételével a hatóság – jogszabályban meghatározottak szerint – a megelőző feltárás keretében régészeti megfigyelést, vagy próbafeltárást, vagy teljes felületű feltárást írhat elő.

A két beruházási területen a hatáselemzésben kifejtett okok miatt régészeti megelőző feltárást javasolunk. A tervezett öntözőtelep/ek kivitelezési technológiája határozhatja meg a megelőző feltárás módszerét. A megelőző feltárás során a beruházással bolygatandó területen a feltételezhető régészeti jelenségeket régészeti megfigyelés keretében végzett humuszosítással célszerű behatárolni.

A régészeti megfigyelés és a humuszosítás megelőzheti a kivitelezést, vagy a kivitelezéssel párhuzamosan is történhet. A megfigyelés során lehatárolt régészeti területre vonatkozóan (a kirajzolódó régészeti objektumok köré húzott 10 méter sugarú körök által képzett poligon területén) kell majd elvégezni a tényleges régészeti bontómunkát, ami engedélyköteles tevékenység. Az ásatási engedélyt a bontómunkára vonatkozó szerződés és a feltárási engedély kérelem alapján a Heves Vármegyei Kormányhivatal Egri Járás Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala adja ki.

IX. ÖSSZEFOGLALÁS

A DAVIÉP Dél-Alföldi Vízépítő Kft.-től arról kaptunk tájékoztatást, hogy az Átány határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4-es és a Heves határában található 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területeket jelölték ki a 60 hektáros öntözőtelep kiépítésére. A DAVIÉP Dél-Alföldi Vízépítő Kft. ezekre a területekre vonatkozó örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését rendelte meg a Dobó István Vármúzeumtól.

A gyűjtött régészeti adatok alapján a tervezett öntözőtelep 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területeit szinte teljes egészében fedi Heves–Kivételes-nyomás újonnan felfedezett, neolitikumra keltezhető lelőhelye (7. melléklet). A 042/9 hrsz.-ú terület északnyugati szélét kb. 30 méter szélességben fedi Átány–Magas határ-dűlő 2. (72061) lelőhelye (4. melléklet). Amennyiben a beruházás a lelőhelyek területén belül földmunkával jár, úgy ezeken megelőző feltárás (próba vagy teljes felületű) keretein belül végzett régészeti bontómunka szükséges. Az Átány határában található 042/9, 042/11, 043/17-19, 044/4 helyrajzi számú területeken a vegetáció takarása miatt a régészeti terepbejárást nem tudtuk elvégezni, így itt egy további terepbejárást elvégzését is javasoljuk, amikor a felszínt nem fedi sűrű növényzet.

Eger, 2024. április 22.

Bálint Csaba
régész¹

¹ Diploma száma: ELTE-BTK-1815/2015

X. NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Domboróczki László nyilatkozom arról, hogy a dokumentáció tartalma megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Eger, 2024. április 22.

.....

Dr. Domboróczki László régész, PhD

régész diploma száma: ELTE BTK 114/92.

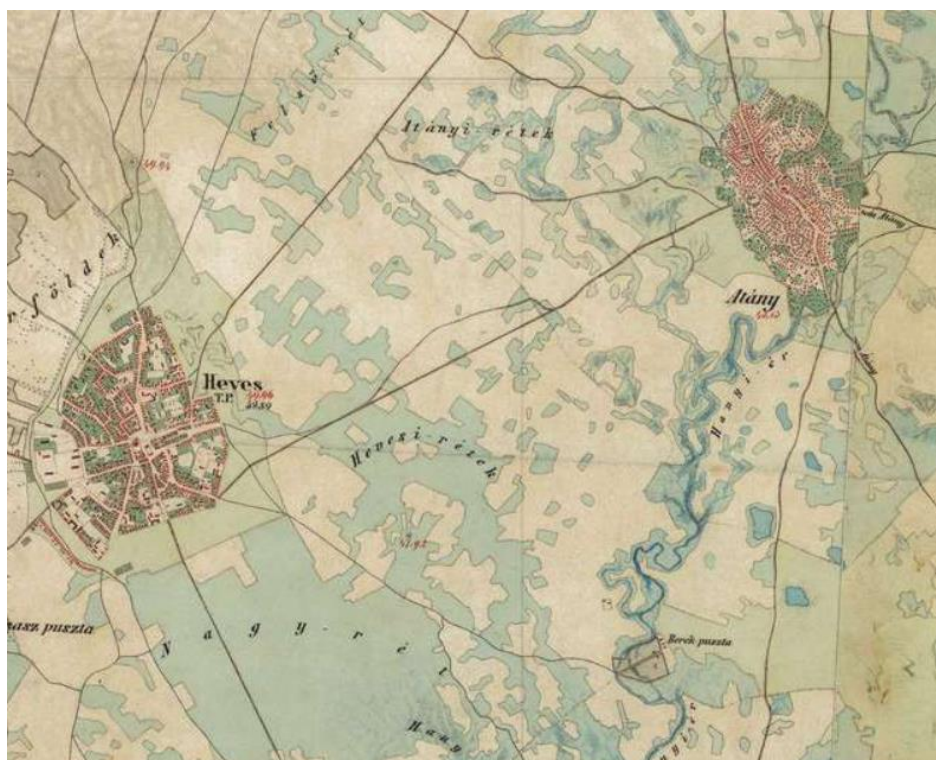
doktori oklevél száma: ELTE Doktori Tanácsa P-484/2001.

kulturális szakértői nyilvántartásba vétel száma: 7/2012.

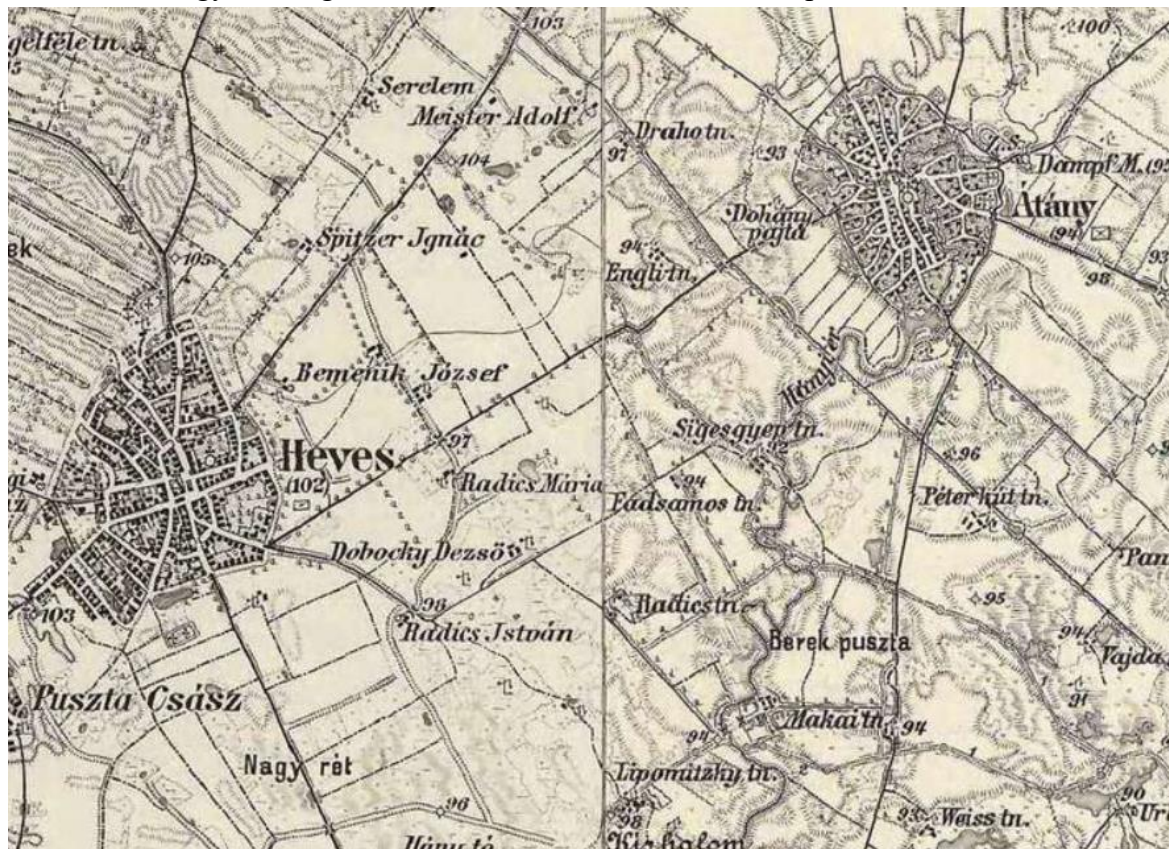
MELLÉKLETEK

1. melléklet A beruházási területek és környéke
Magyarország első katonai felmérésének térképén (1782–1785)

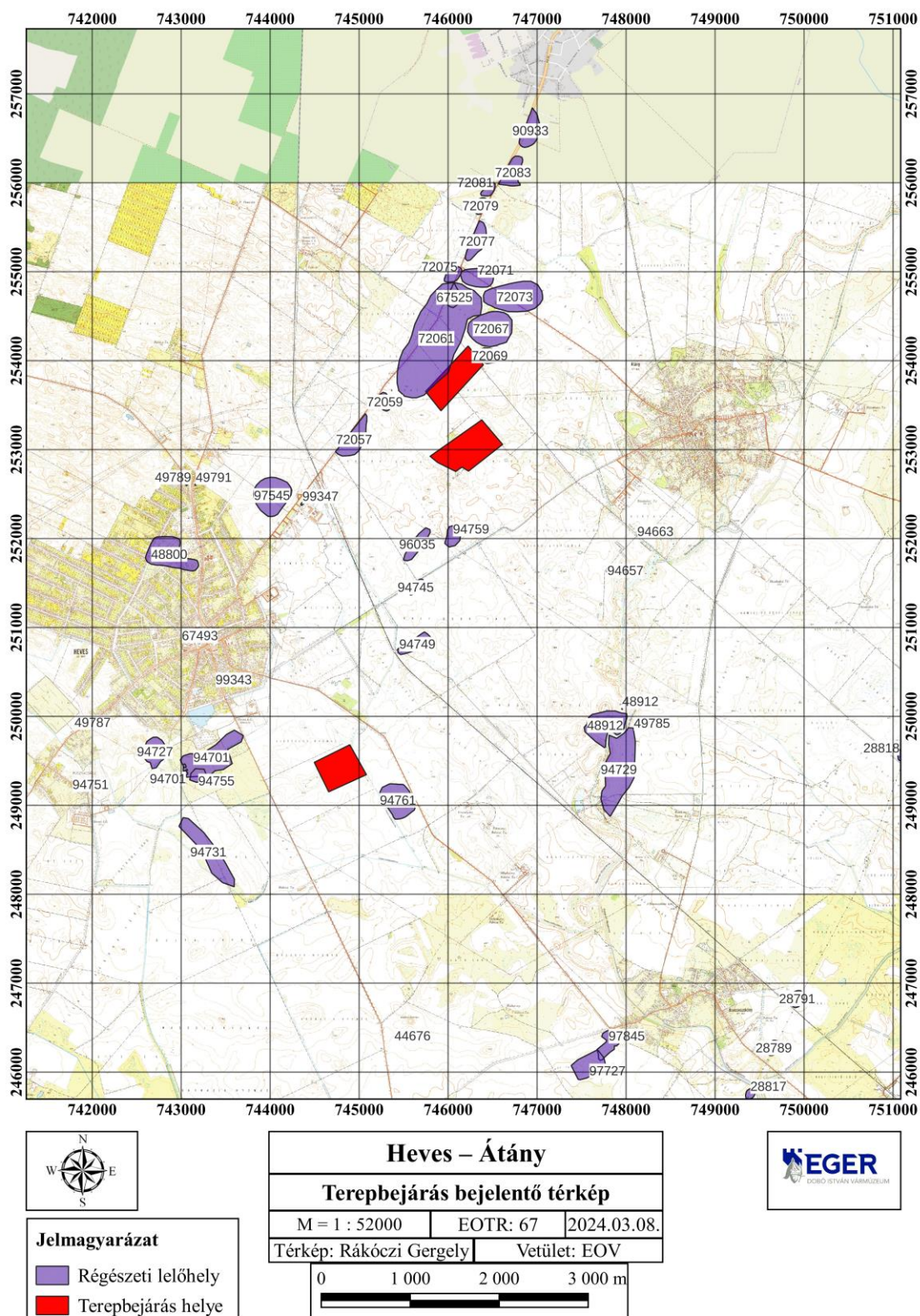

2. melléklet A beruházási területek és környéke
Magyarország második katonai felmérésének térképén (1819–1869)

3. melléklet A beruházási területek és környéke

a Habsburg Birodalom harmadik katonai felmérésének térképén (1869–1887)

4. melléklet A beruházási területek és a közelükben már nyilvántartásban lévő régészeti lelőhelyek térképe

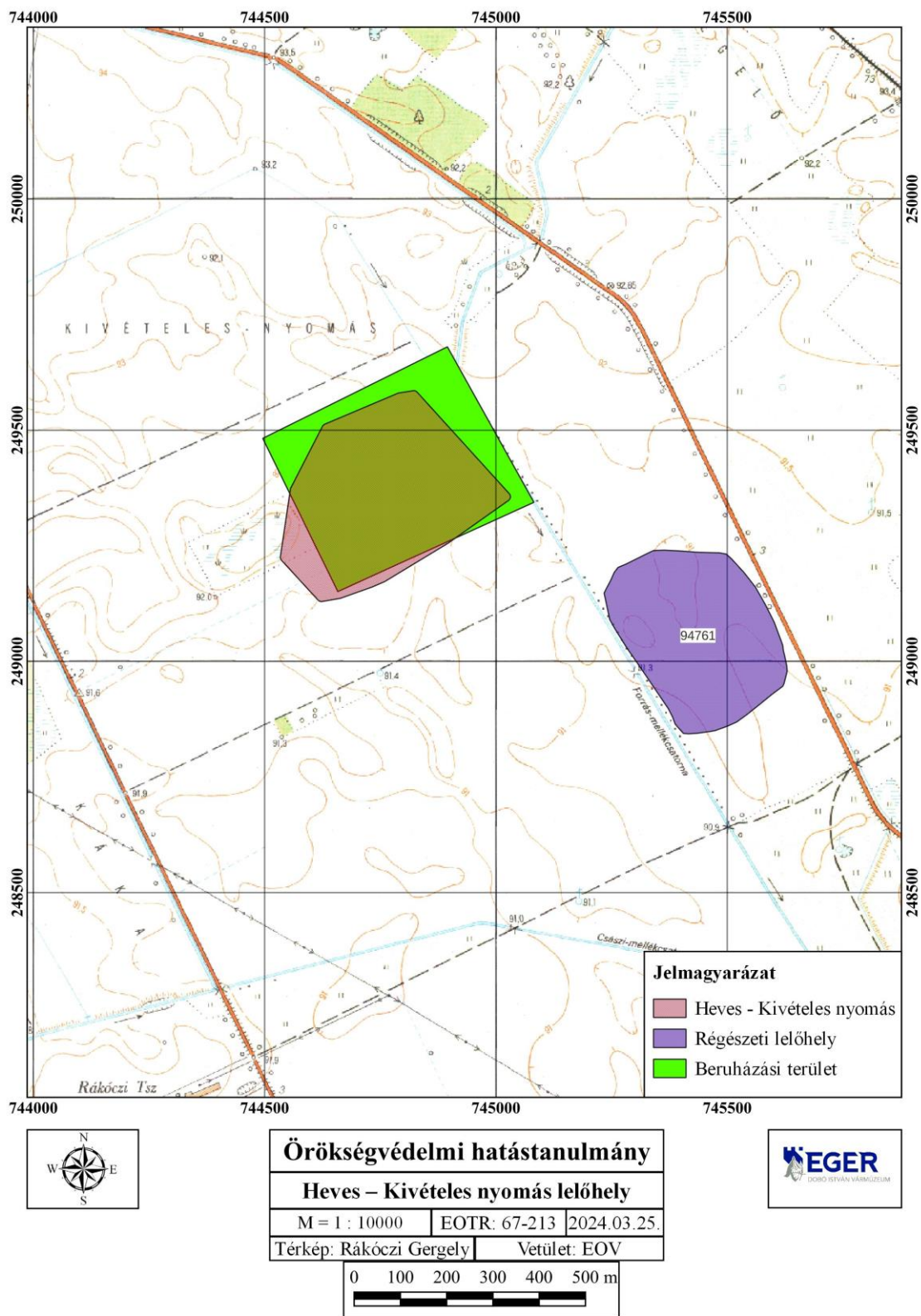

5.melléklet A 01017/50-es hrsz.-ú terület, 2024. március 19-én, délnyugati irányból fotózva
(fotó: Bálint Csaba)

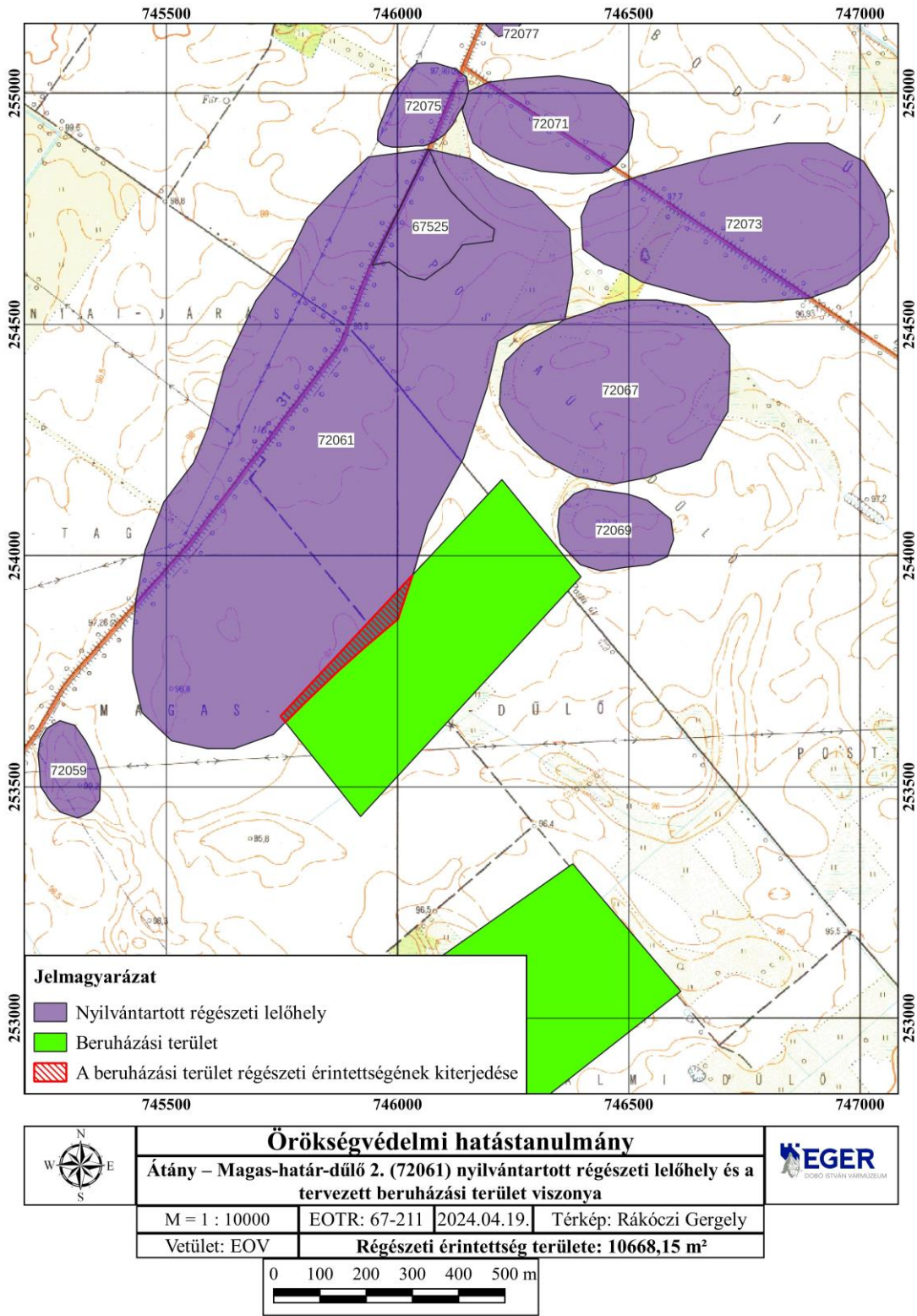
6. melléklet A 01017/41-42, 01017/47, 01017/50, 01017/54-57, 01017/60 helyrajzi számú területeken gyűjtött leletanyag egy része (fotó: Bálint Csaba)

7. melléklet A Heves határán kijelölt beruházási terület és a terepbejárás során újonnan felfedezett lelőhely térképe

8. melléklet A 042/11-es hrsz.-ú terület, 2024. március 20-án, délnyugati irányból fotózva
(fotó: Bálint Csaba)

9. melléklet Az Átány határában kijelölt beruházási terület és Átány–Magas-határ-dűlő 2. lelőhely fedésének térképe